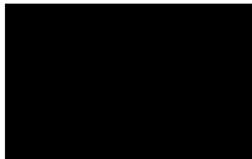

ODBORNÉ POSOUZENÍ

administrativní budovy čp. 1881/II, Boženy Němcové 5, Praha 2

červen 2020

ÚVOD

Toto posouzení bylo vypracováno jako podklad pro rozhodování o tom, jak naložit s administrativní budovou čp. 1061 postavenou ve druhé polovině 70. let 20. století na místě dvou řadových neorenesančních činžovních domů zbořených z technických důvodů při budování trasy C pražského metra, jež zde prochází na své trase dále k Nuselského mostu.

Dům projektovaný architektem Janem Hančlem je stavbou, která není příliš známa a nedočkal se, na rozdíl od řady novostaveb ze stejné doby v pražském centru, ani větší pozornosti v odborném tisku. Důvodem byla jeho nepříliš výrazná forma či kvalita.

Dům je spolu se svým sousedem zastřen po mnoho let velkoformátovou reklamní plachtou, která patří k nejhorším případům vizuálního smogu na území Památkové rezervace v hlavním městě Praze. I kvůli tomu vymizel téměř z vizuálního povědomí.

Jakkoliv je zřejmé, že se nejedná o stavbu významnou, jde o stavbu v památkově chráněném území, která si zasluhuje už pro hodnotu tohoto území odborné posouzení a elementární dokumentaci, má-li být rozhodováno o jejím dalším osudu.

Urbánní struktura podél Severojižní magistrály je v prostoru jižně od Tylova náměstí relativně velmi mladá. Ač se nachází na katastrálním území Nového Města, byla součástí území, jež bylo zabráno hlubokým fortifikačním pásmem barokních pražských hradeb. Novodobá bloková struktura vzniklá zde po zboření hradeb v poslední třetině 19. století zůstávala do postavení Nuselského mostu na komunikačním okraji městského centra. Výstavba zde měla sice velkoměstský, avšak pouze rezidenční charakter.

Pro posouzení domu je kromě jeho dokumentace tedy potřebné uvést i historický kontext a vývoj urbánní struktury, na jejímž místě posuzovaný dům vznikl na dvou parcelách uvolněných demolicí starších staveb.

Toto posouzení není stavebně historickým průzkumem zcela zaniklých staveb v místě, ani stavebně historickým posouzením subrecentní administrativní budovy. Je posouzením urbánních a architektonických kvalit stávajících staveb. Uvádí však podrobně historický urbánní kontext, do nějž novostavba v 70. letech minulého století vrostla, a který je významný i pro posouzení jejich kvalit.

Posouzení je rozděleno do tří historických kapitol, dokumentace současného stavu a závěrečného zhodnocení.

OBDOBÍ PŘED ZBOŘENÍM HRADEB

Dům se nachází v lokalitě, která byla urbanizována až po zboření novověkého barokního opevnění města Prahy. V období středověkém se nacházela mimo hradbu, pravděpodobně v místě hradebního příkopu, po mírném rozšíření barokní fortifikace pak přímo v místě průběhu hradby. V místě proto neexistovala žádná starší zástavba.

O charakteru území v 18. století vypovídá podrobně především Huberův **perspektivní plán** z roku 1769. Unikátní a velmi podrobný plán pořízený vojenským kartografem Josephem Danielem Huberem má velkou vypovídací hodnotu. Ortografický plán provedený v tzv. kavalírní nebo též ptačí perspektivě je koncipován jako pohled na město od mírného jihovýchodu a zkoumanou urbánní strukturu bloku poblíž opevnění při jižní straně Nového Města tedy ukazuje i přes typické zvláštnosti dané typem zobrazení poměrně názorně (obr. 1).

Z dalších plánů má vypovídací hodnotu především trigonometricky zaměřený plán vojenského kartografa Josefa Jüttnera z let 1811–16, který byl vydán ve dvou verzích: v první, rukopisné verzi zobrazuje názorně městské hradby, ve druhé reprograficky rozmnožené verzi zřejmě z důvodu utajení potlačuje především zobrazení bastionů. Tento plán je prvním plánem, kde je zřetelněji a poměrně přesně zachycen půdorys zkoumané lokality s jednotlivými stavbami. K dobré orientaci v plánu napomáhá podrobný popis plánů, ulice jsou opatřeny svými názvy (v němčině) a domy jsou označeny čísly popisnými (obr. 2, 3).

Mapy stabilního katastru

Podrobný pohled na půdorys zkoumaného domu v novoměstské urbanistické struktuře poskytují zejména plány stabilního katastru a plány z nich odvozené. Jedná se o tyto plány:

Originální mapa Stabilního katastru, mapováno 1842, 1:1440, reambulováno 1879, zkratka OSK.

Císařský povinný otisk Stabilního katastru. Mapováno 1841, doměřeno 1852 a vydáno 1852, popřípadě později, 1: 2880, zkratka CSK.

Rektifikované výkresy Stabilního katastru, rektifikováno 1852, zkratka RSK.

Plán „K&K Hauptstadt Prag“. Elaborát katastrálního měření 1841–1842, 1:720, doměřeno a vydáno 1856, zkratka PSK nebo též vypsáno česky jako Plán Prahy a Vyšehradu.

Katastrální mapování probíhalo na území Čech a Moravy a Slezska postupně od 20. let do počátku 40. let 19. století, v Praze bylo mapování provedeno v roce 1841. Mapování Stabilního katastru nemělo do té doby obdobu svou systematičností, přesností a metodickou jednotou. Bylo založeno za účelem jednoduchého vyměření pozemkové daně v celém rakouském státě. Právním základem byl patent císaře Františka I. ze dne 23. prosince 1817, který stanovil, že práce spojené s jeho vyhotovením budou probíhat postupně v jednotlivých korunních zemích monarchie. Nejstaršími plány katastrálního mapování byly tzv. indikační skici stabilního katastru, které však pro území Prahy nejsou k dispozici. Originální výkres stabilního katastru, tedy plán OSK, je velmi podrobný a zachycuje na jednotlivých tabulích výkresů stav na počátku 40. let 19. století. Původní výkres stabilního katastru byl v roce 1879 tzv. reambulován, to znamená, že do něj byly zakresleny změny, především změny půdorysů budov. Zaniklé budovy nebyly vymazány, ale jen krátkou dvojitou čarou škrtnuty. Nová zástavba, která přibyla od doby původního mapování v r. 1841, byla vynesena hustou diagonální šrafurou, pod níž prosvítá

podkladová kresba původního stavu z roku 1842. Z výkresu je tak zcela patrná přesná původní podoba území v roce 1842 a zároveň i jeho proměny, provedené v době do konce 70. let.

Z originálních výkresů byly o něco později reprograficky pořizovány tzv. císařské povinné otisky (též zkratka **CSK**), dnes v řadě internetových portálů zobrazované jako tzv. spojené císařské otisky, jejichž využití v rámci stavebně historických průzkumů je nejobvyklejší. Pro přípravu reprografických otisků byly originální výkresy tzv. rektifikovány, na tabulích odpovídajících originálním výkresům (tzv. Beimappe) byly zakresleny změny od roku 1842 (plány **RSK**), nezměněné objekty zde nejsou zobrazeny. V případě Prahy byly rektifikační výkresy a císařské otisky pořizeny až po roce 1852 a nezachycují tak, na rozdíl od originálních výkresů, starší stav z doby pořízení originálů (1842). Plán **CSK** je vyveden méně podrobně, a zachycuje také stav okolo roku 1852. Je dostupný v georeferencovaném spojeném otisku a zachycuje v zásadě celé území dnešního Česka.

Velmi podrobný plán **PSK** (plán Prahy a Vyšehradu) byl vypracován na základě provedených státních katastrálních měření a zachycuje stav okolo roku 1856, avšak pouze na území historické Prahy.

Vzhledem k tomu, že ve sledovaném území od roku 1841 až do 90. let 19. století žádné stavební změny neprobíhaly, jsou zde publikovány pouze plány **CSK** (obr. 2 a 3) a **PSK** (obr. 6).

Katastrální plány určené pro státní správu, nikoliv pro veřejné publikování obsahovaly přesný zákres fortifikačního pásma, postrádají však výškopisné zobrazení.

Veřejně publikované byly pozdější orientační a výškopisné plány zachycující celé město, popřípadě jednotlivé čtvrti. Dále byly vytvářeny další podrobné plány pro účely městského plánování. Teprve tyto plány zachycují změny, k nimž dochází v území po zboření barokního opevnění. Ty jsou zde publikovány v porovnávacích otiscích na obrázcích č. 7 až 9.

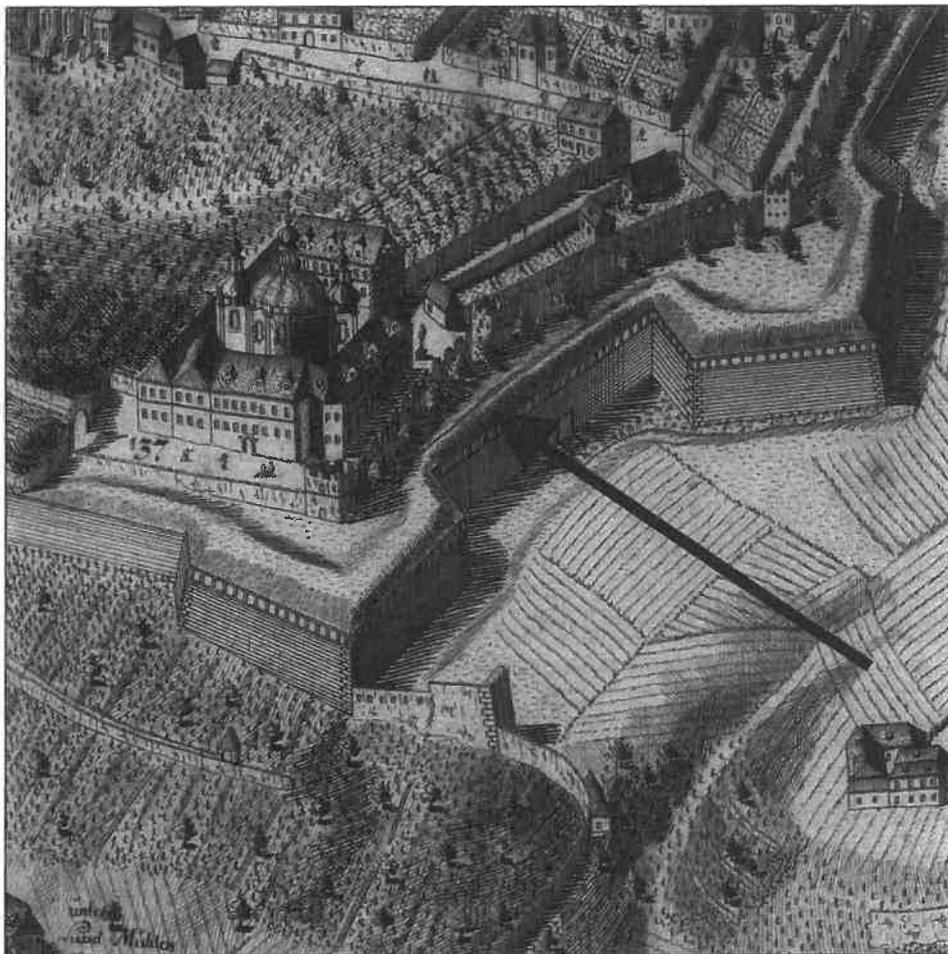
PŘEHLED POUŽITÝCH PLÁNŮ:

1. **Huberův plán perspektivní** 1
Huber, Joseph Daniel, 1769: Pravdivé zobrazení/položení královského hlavního a rezidenčního města Prahy [v] Království českém 1769, 1:1700, 2240×2390, ÖNB.
Zdroj: http://towns.hiu.cas.cz/p_zoom.php?map=Huber
2. **Jüttnerův plán** 2, 3
Jüttner, Josef, tištěná verze, 1815: Púdorys královského hlavního města Prahy, 1:4320, 950 x 510, NK ČR.
Verze s vyobrazením opevnění. Městská knihovna v Praze.
Zdroj: <https://www.valka.cz/topic/view/120329/Pevnost-Praha>, [cit. 2019-12-20]
3. **CSK** 4, 5
Císařský povinný otisk stabilního katastru (spojený). Mapováno 1842. Vydáno po roce 1852. Spojený otisk, sign. B/2 a 6/C, inv. č. 7068-1-002 a 7068-1-002, 1: 2880, Národní archiv.
Zdroj spojeného otisku: <https://www.geoportalpraha.cz/cs/mapy/mapa-online>, [cit. 2019-12-20]
4. **PSK** 6
„Plán Prahy a Vyšehradu“ Elaborát katastrálního měření 1841–1842, 1:720. Upraveno a vydáno roku 1856. Spisovna Institutu plánování a rozvoje města. Spojený otisk viz zdroj níže.
Zdroj: <https://www.geoportalpraha.cz/cs/mapy/mapa-online>
5. **Hurtigův polohopisný plán** 7
Hurtig, Alfred, 1884: „Polohopisný plán královského hlavního města Prahy“, (zahrnující prostor Prahy I. až VI., dále části okolních obcí Smíchova, Karlína, Král. Vinohradů, Žižkova a Nuslí). 1 : 4000, 9 listů v měřítku 1 : 4 000 o rozměrech 380 x 540 mm (1 list), vydal knihkupec F. Kytka. Spisovna Institutu plánování a rozvoje města.
Zdroj porovnávacího otisku s plánem č. 6: <http://www.dveprahy.cz>, [cit. 2019-12-20].
6. **Kanalizační plán** 7, 8
Městský úřad stavební, 1889: Plán polohy a výšek královského hlavního města Prahy. 1 : 2 880. Spisovna Institutu plánování a rozvoje města.
Zdroj porovnávacího s plánem č. 5 a 7: <http://www.dveprahy.cz>, [cit. 2020-06-20].
7. **Orientační plán 1909–1914** 10
Stavební úřad král. hl. města Prahy (odbor III. B), 1909–1914: „Orientační plán královského hlavního města Prahy a obcí sousedních“. 1 : 5 000, sada listů v měřítku 615 x 500, 600 x 500 mm. Spisovna Institutu plánování a rozvoje města.
Zdroj soutisku s plánem č. 6: <http://www.dveprahy.cz>, [cit. 2019-12-20].
8. **Ortofomapa 1975 a 1988–89** 16 a 17
Spisovna Institutu plánování a rozvoje města. Zdroj porovnávacího otisku: <http://www.dveprahy.cz>, [cit. 2019-12-20].

Plány k objektu čp. 1881 10 až 15 a 18 až 31

Archiv stavebního odboru Úřadu městské části Praha 2, složka k domu čp. 1881/II. Dochovány jsou plány k novostavbě domu čp. 1881 ze 70. let 20. století, jež přejal číslo popisné zaniklého západního činžovního domu, jehož plány jsou rovněž dochovány. Plány k sousednímu východnímu zaniklému činžovnímu domu čp. 1880 se nedochovaly, nicméně ze spisové dokumentace vysvítá, že šlo o domy stavěné jedním stavebníkem i jedním stavitelem, tedy domy velmi podobné až shodné.

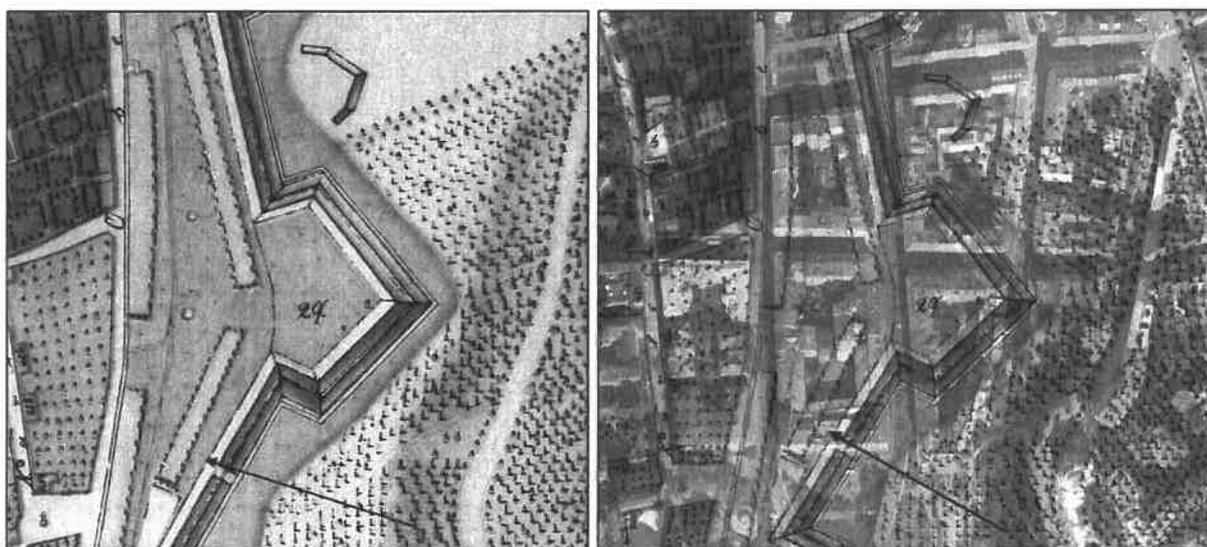
Huberův plán Prahy perspektivní, 1769

1

O charakteru území v 18. století vypovídá velmi podrobně především tzv. Huberův perspektivní plán z roku 1769. Unikátní a velmi podrobný plán pořízený vojenským kartografem Josephem Danielem Huberem v tzv. kavalírní nebo též ptačí perspektivě ukazuje území Karlova na samém kraji Nového Města na konci bastionového úseku opevnění, jež nebylo zastavěno.

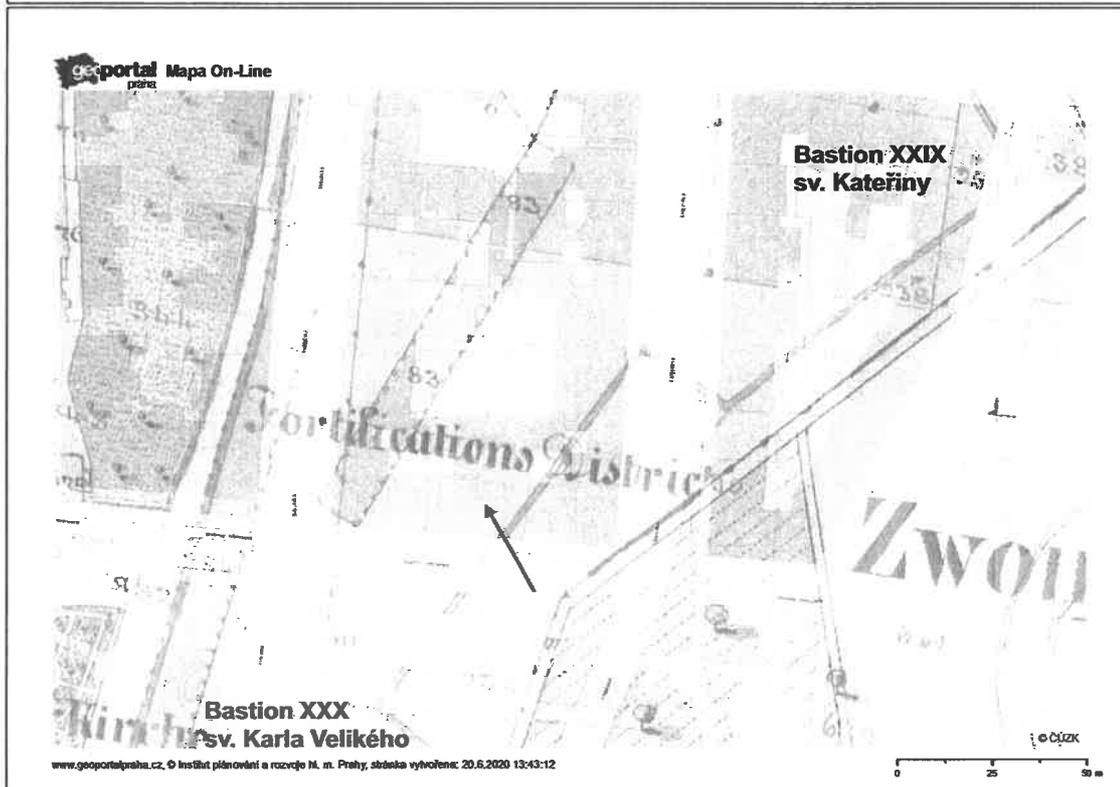
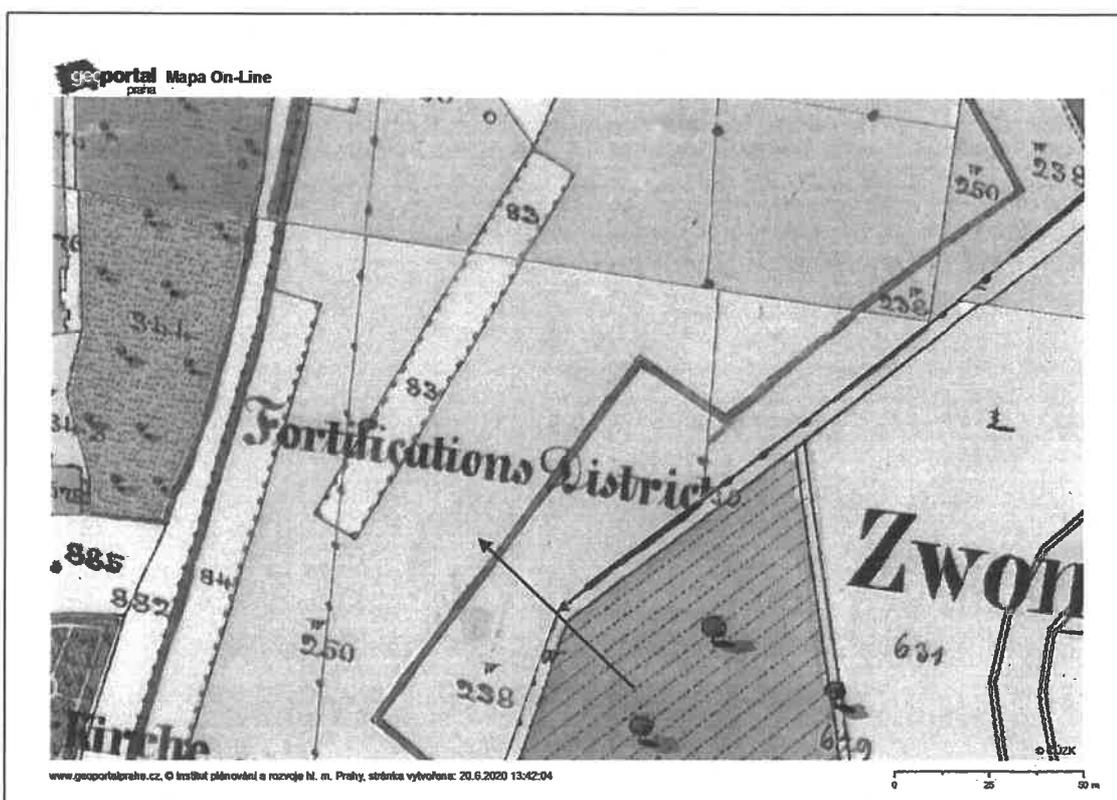
Jüttnerův plán Prahy, 1815, soutisk s ortofotomapou

2 3

V širokém fortifikačním pásmu se nacházely pouze dřevěné vojenské objekty, ze strany města v tomto místě k opevnění přiléhaly zahrady, nikoliv hustší zástavba v uliční síti. Území tak lze charakterizovat jako odlehlé, doslova okrajové.

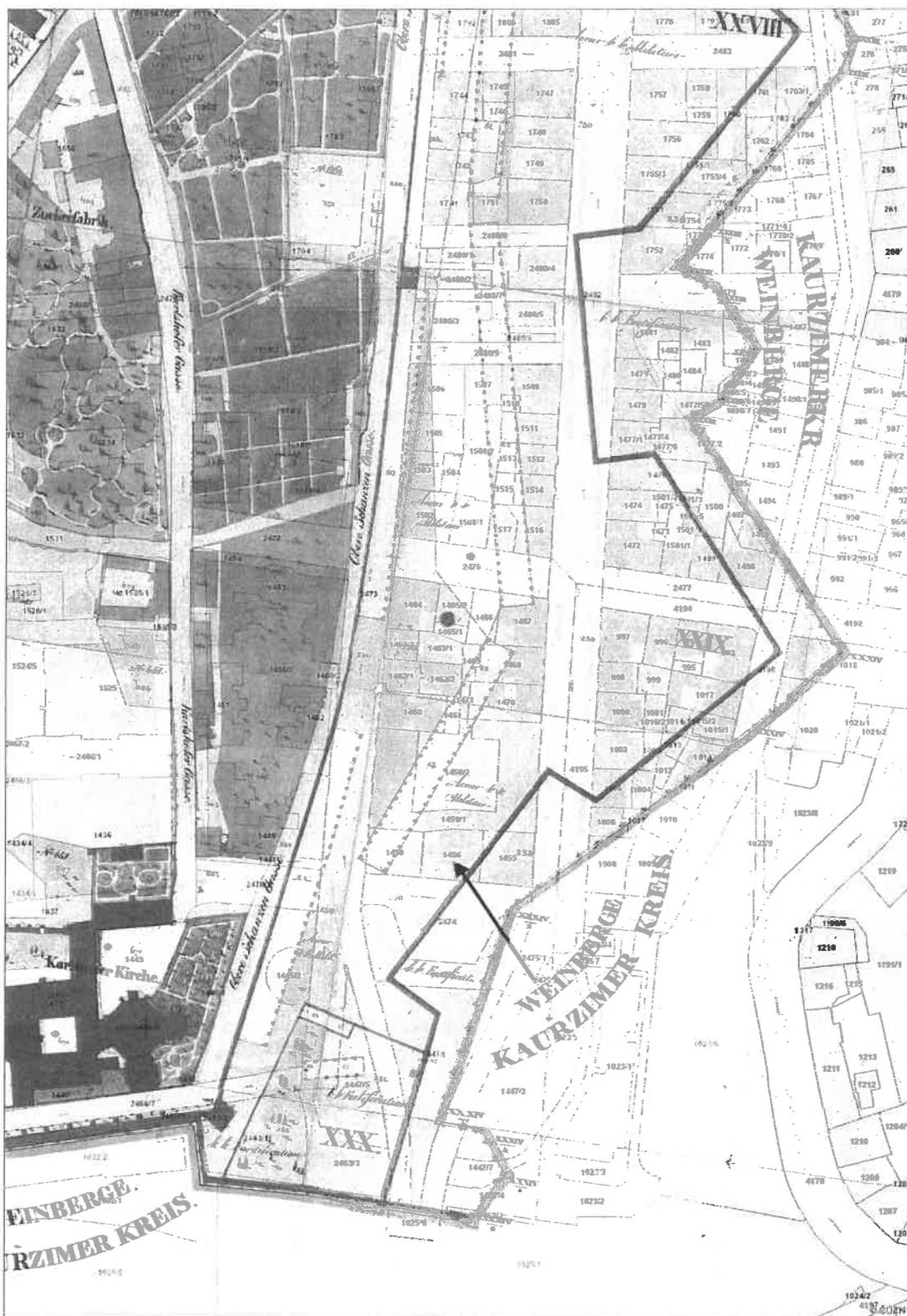
Císařský povinný otisk stab. katastru, 1852, soutisk se současnou základ. mapou

4
5

V zásadě shodná je situace i na pozdější, již velmi přesné mapě stabilního katastru, zde na jeho georeferencovaném povinném císařském otisku. Mapa umožňuje přesné zakreslení místa, kde stojí posuzovaná nemovitost. Jednalo se o úsek těsně při hradební kurtině mezi bastionem sv. Kateřiny a bastionem sv. Karla Velikého, jímž bastionové opevnění Prahy končilo. Při strmém svahu dále na západ se nacházela již jen gotická Karlovská hradba. Hradební zeď kurtiny procházela přímo parcelou zkoumaného objektu. Vzhledem k tomu, že celá domovní zástavba v lokalitě včetně domu čp. 1881 vzniká až po zboření městského opevnění v 80. letech 19. století, není samozřejmě na uvedených plánech zachycena..

Plán Prahy a Vyšehradu 1856, soutisk se současnou základní mapou

www.gisportalpraha.cz © Institut plánování a rozvoje hl. m. Prahy, ústřední výřez: 28.6.2020 16:59:29

0 40 80 m

6

Soutisk podrobné pražské mapy stabilního katastru se současnou základní mapou ukazuje značnou hloubku fortifikačního pásma, do něhož bylo možné později vestavět celou jednu řadu domovních bloků a velkou část další řady domovních bloků.

VYBUDOVÁNÍ URBÁNNÍ STRUKTURY PO ZBOŘENÍ HRADEB

Krátké zhruba pětadvacetileté období 3. čtvrtiny 19. století bylo pro vývoj historického města Prahy určující, v něm byly položeny základy budoucího moderního velkoměsta. Prudce se rozvíjejí zejména průmyslová předměstí, Smíchov a o něco starší Karlín, přiléhající k území historických měst. Město Praha sevřené hradbami nemělo pro srovnatelné urbanistické činy prostorovou rezervu.

Ačkoliv byly pražské hradby bořeny až od roku 1874, nejprve v úseku od Špitálské brány k bráně Nové, pevnostní statut Prahy jako vojensky neudržitelný zanikl již těsně po prusko-rakouské válce v roce 1866. Hradby od té doby představovaly pouze stavební a terénní překážku, nikoliv území s vlastním režimem, neumožňující, anebo jen obtížně umožňující zástavbu. Projekty v jejich těsné blízkosti byly navrženy a některé i realizovány v době, kdy hradby ještě stály, nikoliv však ve sledovaném území při Karlovu.

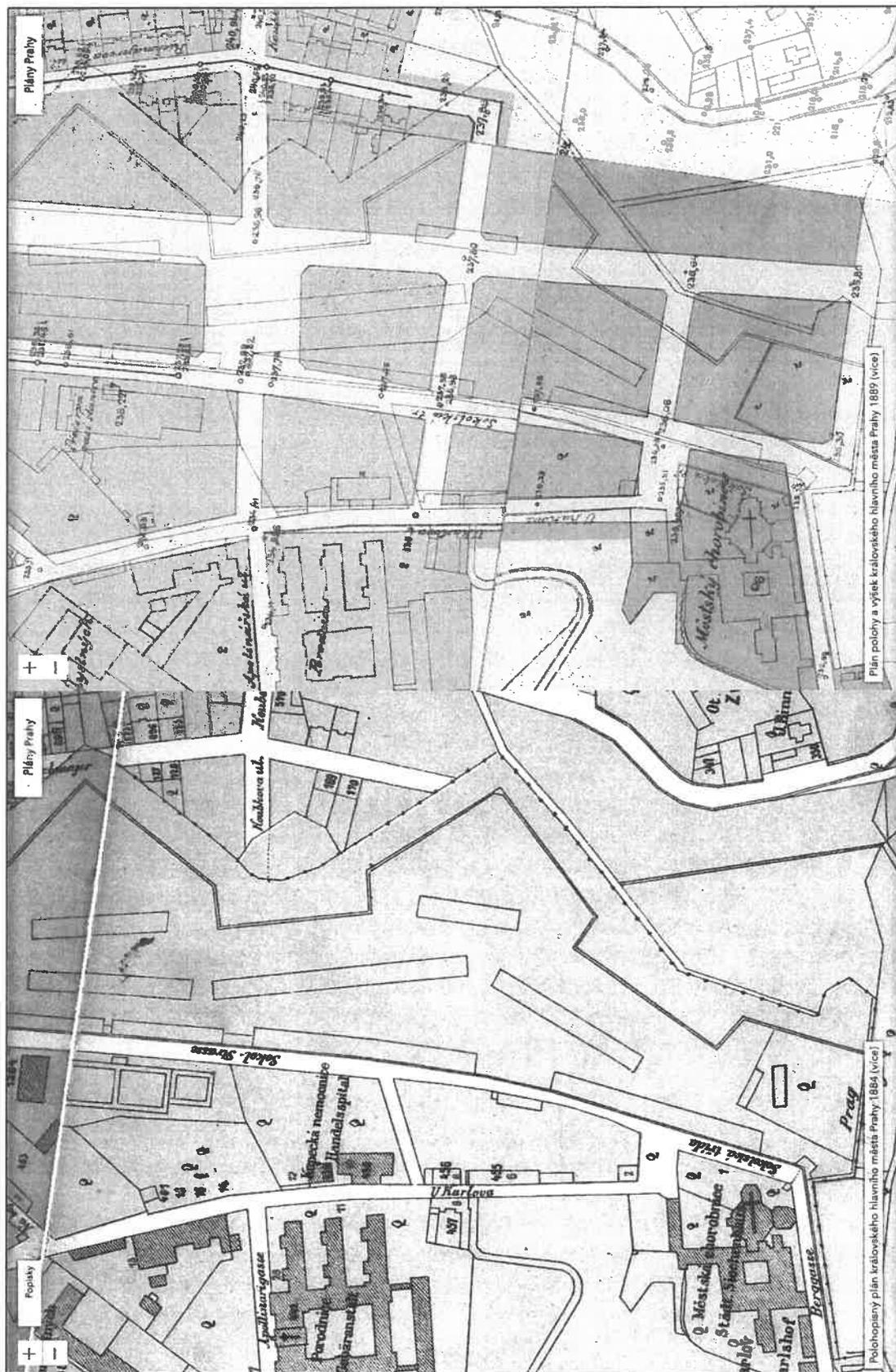
Odstranění hradeb představovalo významnou příležitost k rozšíření města Prahy. Hradební pás byl poměrně rozsáhlým územím, které zahrnovalo nejen nadzemní stavby kurtin a bastionů, ale též příkop s pozvolnou kontreskarpou. Jeho hloubka byla poněkud proměnlivá, zatímco například u bastionu sv. Kryštofa činila celkem 145 metrů, proměnlivá šířka pásma u kurtin činila okolo 30 metrů. Zrušené hradební pásmo bylo příležitostí k rozšíření městského urbanizovaného území, a to území města Prahy, k němuž katastrálně příslušelo. Tato příležitost však byla využita jen částečně a nedůsledně. První překážkou vzniku „pražské Ringstrasse“ byly terénní poměry Horního Nového Města končícího Nuselským údolím, odkud nebylo možné případnou okružní komunikaci po strmém svahu směrem k Podskalí svést. Druhým limitem byly okolnosti ekonomické, město muselo pozemky od vojenského eráru nákladně vykoupit. Velkoryse byly proto v dobovém monumentálním urbanistickém pojetí realizovány jen některé úseky území na místě zaniklé fortifikace: zejména Čelakovského sady s Národním Muzeem, rozlehlé sady Vrchlického, k nimž se již na Vinohradském katastru těsně přimykalo nádraží Františka Josefa I. či blok mezi Hybernskou a Bolzanovou ulicí. Poté bylo území přerušeno nepřekonatelnou překážkou vnějšího nádraží (Státní nádraží Praha). Stopy velkorysejší urbanizace můžeme spatřovat dále až v lokalitě Na Florenci v budově muzea Hlavního města Prahy s jej obklopujícím sadem.

Část od jižní hrany dnešního náměstí I. P. Pavlova byla rozparcelována a určena pro blokovou zástavbu. Její urbanistická hodnota nespočívala ve vytvoření náměstí či veřejných budov, ale ve vybudování dvou širokých a zcela přímých ulic, dnešní ulice Legerovy a Sokolské, které neměly v dosavadní novoměstské zástavbě obdobu.

Sledovaný dům se nacházel v místě, kde tato urbánní struktura končila, o spojení mostem s pankráckou plání se v době jeho výstavby ještě neuvažovalo. Zůstávala tak sice poměrně výstavným, nicméně okrajovým územím při terénní hraně Nového Města.

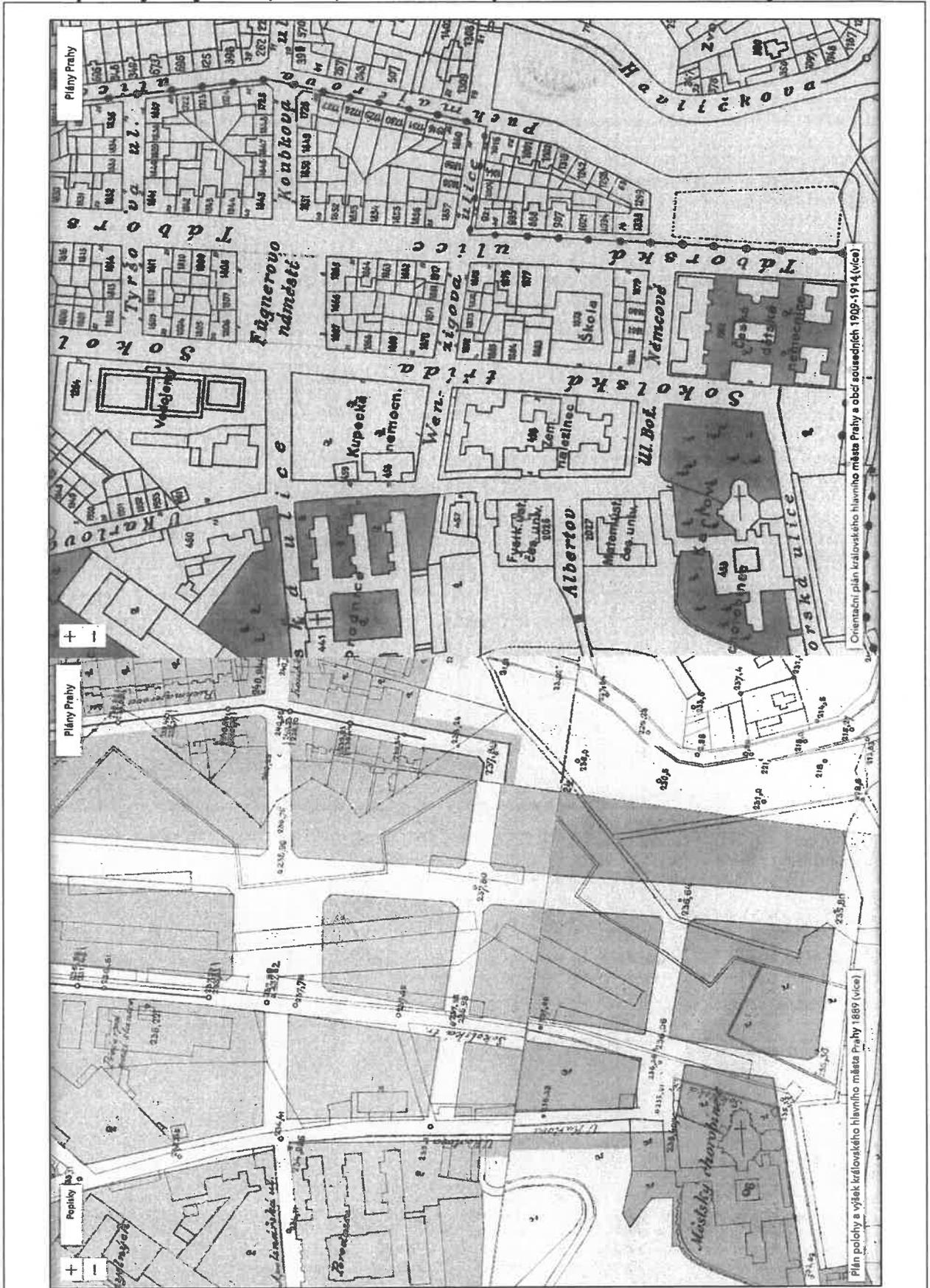
Na tomto místě byly v bloku mezi tehdejší zbudovanou ulicí Tábořskou a Sokolskou na straně při ulici Boženy Němcové postaveny dva činžovní domy pro Jana Kuklu na staveništích č. 8 a 9. Stavitelem byl Jan Brzák a rovněž Jan Feuerer, mistr zednický, který dle dobové dokumentace navrhoval fasády. Jan Feuerer je jinak neznámý, Encyklopedie českých architektů a stavitelů o něm uvádí, že je doložen jen výstavbou uzenářské dílny na Novém Městě (VLČEK, Pavel: Feuerer Jan, /encyklopedické heslo/ in VLČEK Pavel ed. a kol. Encyklopedie Architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách. Praha: Academia, 2004, s. 187).

Polohopisný plán král. hlavního města Prahy, 1884 a Plán polohy a výšek..., 1889

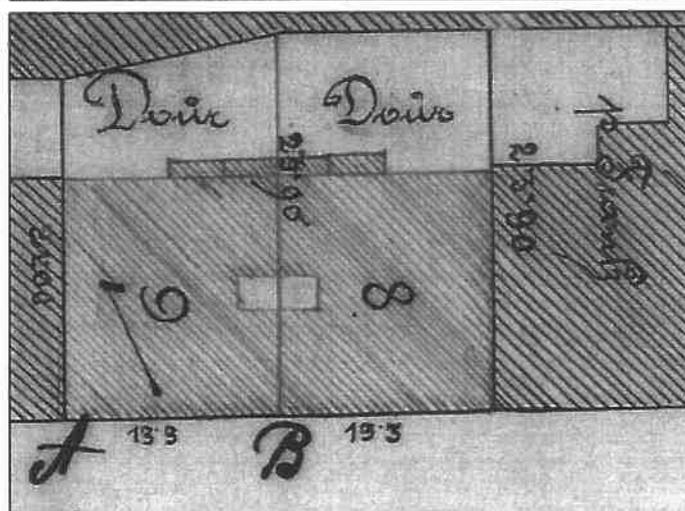

7

Plán z roku 1884 ukazuje lokalitu ještě jako nezastavěnou, fortifikační pásmo včetně bastionů je stále dochováno ve stavu odpovídajícím mapování stabilního katastru. Ve vinohradském katastrálním území, přiléhajícím zvnějšku k postupně rušenému opevnění, je patná parcelace, rozvíjející se již v budované uliční síti. Plán na horním vyobrazení zachycuje předpokládanou urbánní blokovou strukturu, jež byla napláňovaná na místě zbořeného opevnění.

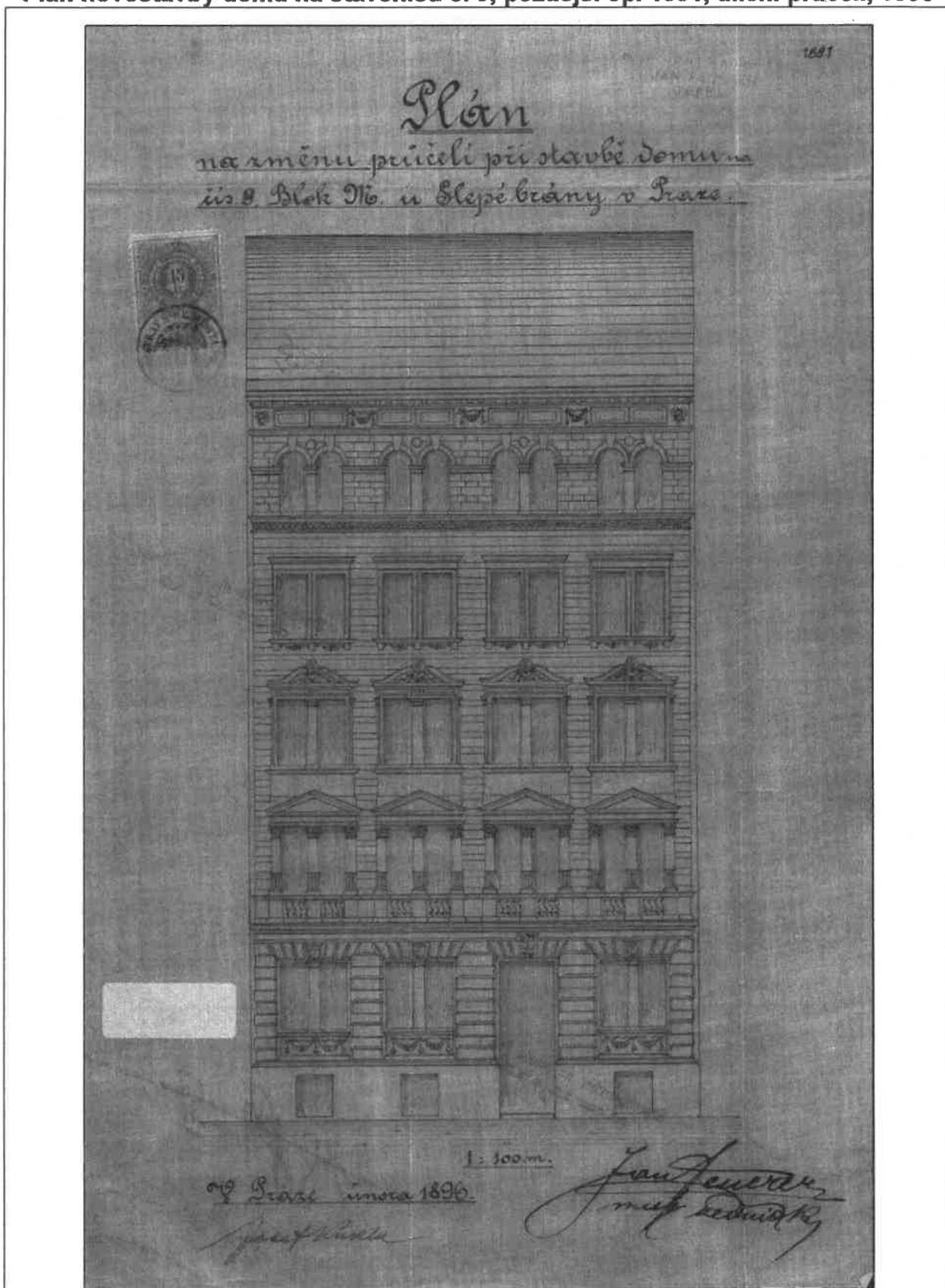

8 Porovnání mladšího orientačního plánu s již realizovanou zástavbou (nahore) s původními plány zástavby (dole) ukazuje, jak byla naplánovaná urbánní struktura pravidelných bloků realizována a že byla realizována jen s mírným odchylkami.

9
10
11

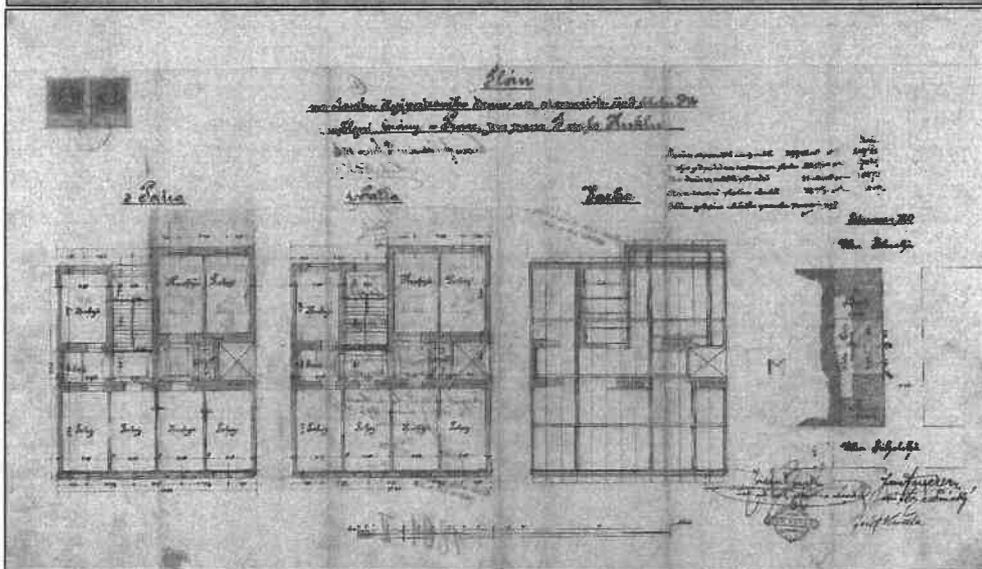
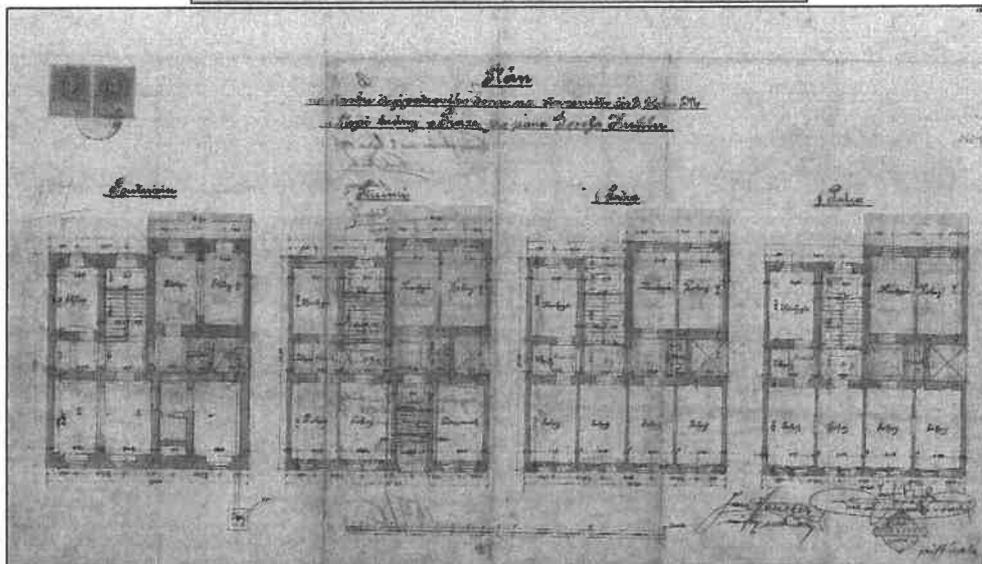
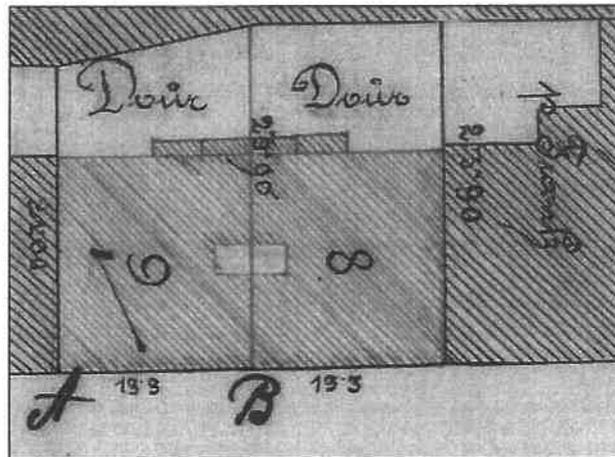
Zastavovací koncept v lokalitě spočíval v osazení kratších severních a jižních stran nově vzniklých bloků dvěma nepřilíš širokými domy. Domy čp. 1881 a 1882, na jejichž místě stojí dnes posuzovaná budova, jsou vyznačeny na horním obrázku modrou čarou, na spodním plánu jsou zakresleny v situačním plánu, jenž je součástí historické plánové dokumentace na výstavbu domu čp. 1881. Plány k domu čp. 1880 se nedochovaly, ze spisové dokumentace a situace na spodním obrázku však vyplývá, že šlo o vzájemně zrcadlově shodné domy realizované jedním stavebníkem a stavěné jedním stavitelém.

12

Regulace v nově vybudovaných blocích stanovila výšku čtyř pater a byla dodržována, později však byly některé domy nastavěny. Dům byl navržen a postaven pro stavebníka Josefa Kuklu Janem Feuererem, mistrem zednickým, v neorenesančním slohovém pojetí obdobně jako ostatní okolní domy. Zde je publikována až druhá, schválená verze návrhu průčelí, první neschválená verze byla navržena v neobarokním slohu.

Plán novostavby domu na stav. č. 9, později čp. 1881, situace, půdorysy, 1896

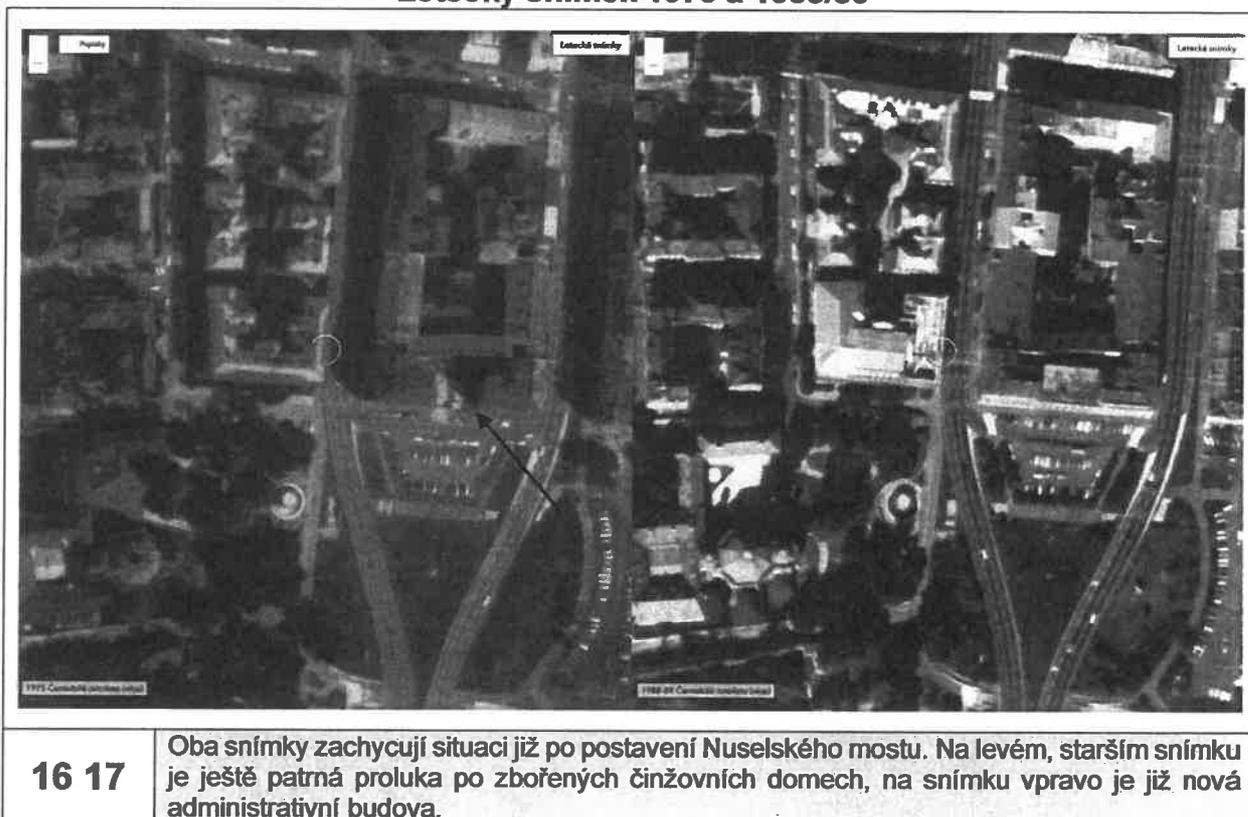
13
14
15

Dům čp. 1881 měl dobově typickou trojtraktovou dispozici se střední chodbou. V důsledku polohy na okraji zástavby byl charakter domu v kontextu lokality poněkud skromnější. V přízemí se nenacházel krám, ale byt 2+1, byt 1+1 a jednotlivá místnost pro domovníka. V patrech byly situovány vždy 3 byty (2+1 a 2x 1+1). Příslušenství spočívalo pouze ve 2 společných suchých záchodech, situovaných při světlíku, větší byt měl nevelkou spiž. Světlík při východní straně byl společný se sousedním domem čp. 1880. Z vyobrazení dvojice domů v situačním nákresu je zřejmé, že domy čp. 1880 a 1881 byly vzájemně symetricky shodné. V případě současné výstavby dvou sousedních řadových domů na šířkově shodných parcelách jedním stavebníkem byla realizace vzájemně shodných staveb jedním stavitelem podle jednoho projektu logická, jelikož představovala finanční úsporu.

VÝSTAVBA NUSELSKÉHO MOSTU A METRA, ZBOŘENÍ STARŠÍCH ČINŽOVNÍCH DOMŮ, NOVOSTAVBA ADMINISTRATIVNÍ BUDOVY

Dopravně málo zatížená rezidenční lokalita při hraně vinohradského kopce nad Nuselským údolím zůstala až do 70. let 20. století klidnou obytnou oblastí na okraji Nového Města bez výrazného stavebního vývoje. Obě přímé široké ulice, Sokolská i Legerova, vedly z městského centra k parčíku nad terénním zlomem při ulici Boženy Němcové, který celou novodobou blokovou zástavbu uzavíral, a neměly pokračování. Dobové prvorepublikové úvahy o propojení Vinohrad, respektive Nového Města s Pankráckou plání se dočkaly realizace až ve druhé polovině 20. století, kdy byl postaven Nuselský most s tubusem metra situovaným pod vozovkou. V rámci výstavby došlo k demolicím v Nuselském údolí kvůli umístění mostních pilířů. Rozměrná a technicky náročná konstrukce mostu s tubusem metra si vyžádala demolici i na novoměstském území. V místě obou činžovních domů čp. 1881 a 1882, situovaných na ose nového mostu, vystupoval tubus metra blíže k povrchu terénu kvůli napojení dráhy na výškovou úroveň dolního podlaží mostní konstrukce. Podsklepené historizující domy nebylo možno zachovat ze statických důvodů, a proto byly zbořeny na počátku stavebních prací na tubusu metra v době na přelomu 60. a 70. let.

Letecký snímek 1975 a 1988/89

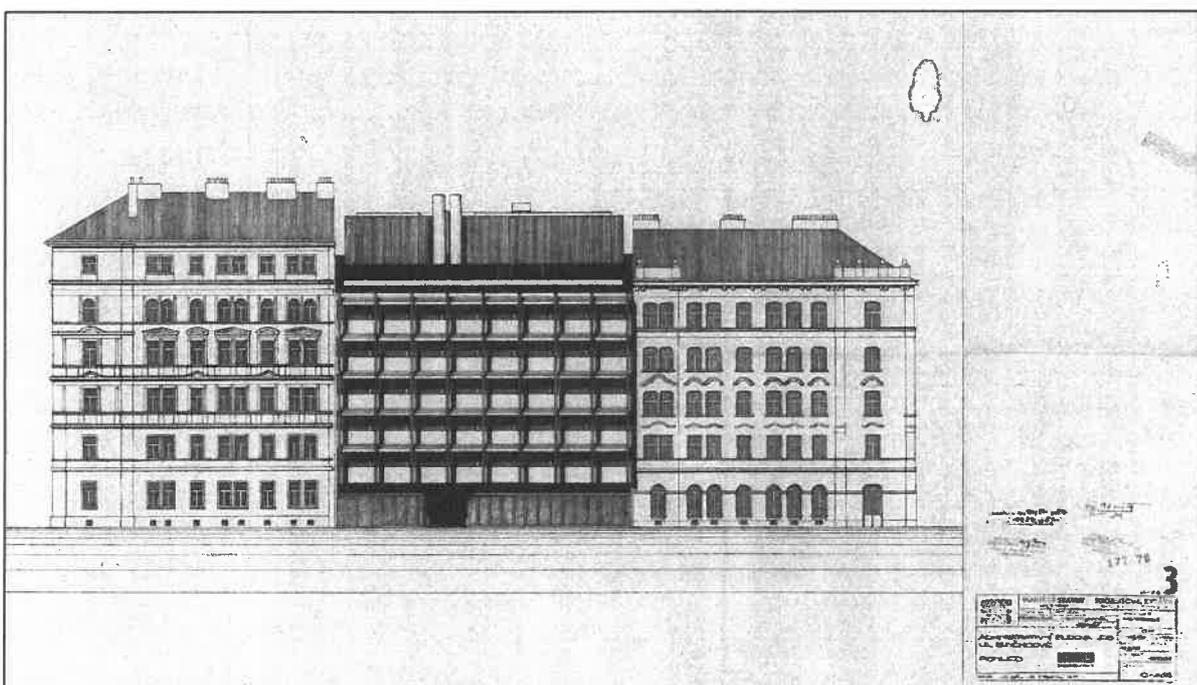
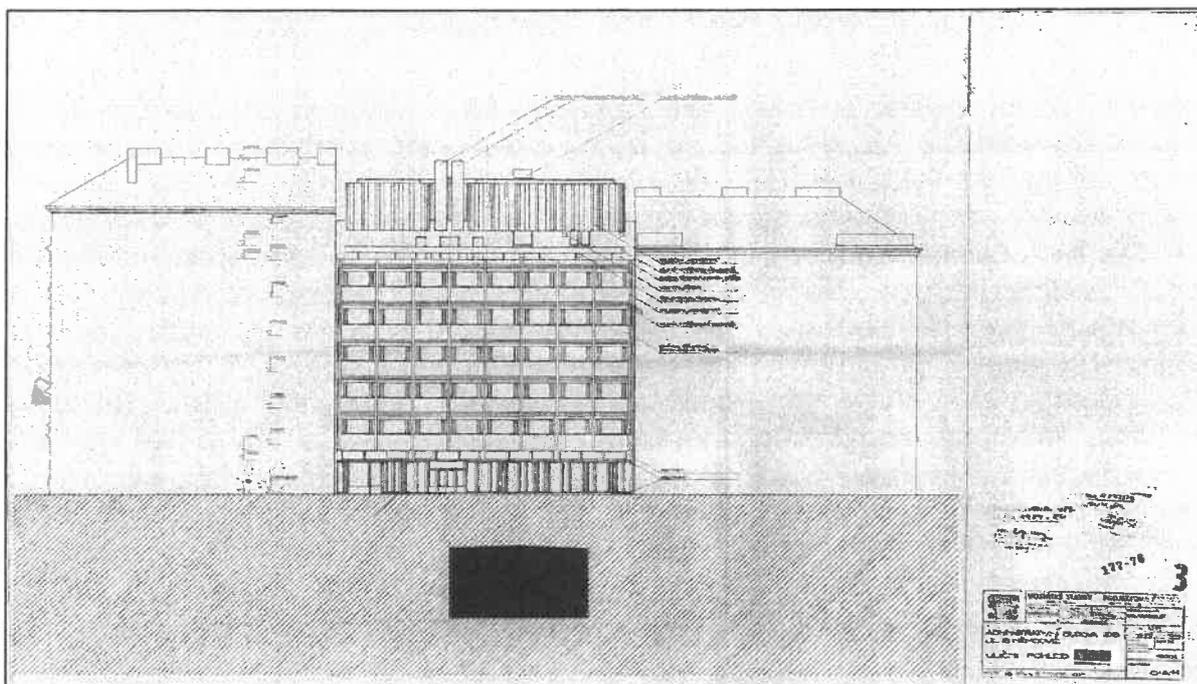

16 17

Oba snímky zachycují situaci již po postavení Nuselského mostu. Na levém, starším snímku je ještě patrná proluka po zbořených činžovních domech, na snímku vpravo je již nová administrativní budova.

Ve vzniklé proluce po odstraněných domech byla následně postavena nová administrativní budova ZIS projektovaná Vojenskými stavbami, projektovou správou. Vedoucím projektantem byl Ing. arch. Šulc, autorem architektonického řešení Ing. arch. Jan Hančl. Budova byla projektována v roce 1975, dům však byl kolaudován až 22. 12. 1982 a výkresy skutečného provedení stavby pocházejí z roku 1983. Budova byla tedy vzhledem ke svému objemu stavěna velmi dlouho, takto zdlouhavá realizace stavby ovšem v období plánovaného socialistického hospodářství nebyla vůbec výjimečným jevem. Přes četné druhotné úpravy si stavba ve vzhledu uličního průčelí v podstatě zachovala svůj původní architektonický výraz.

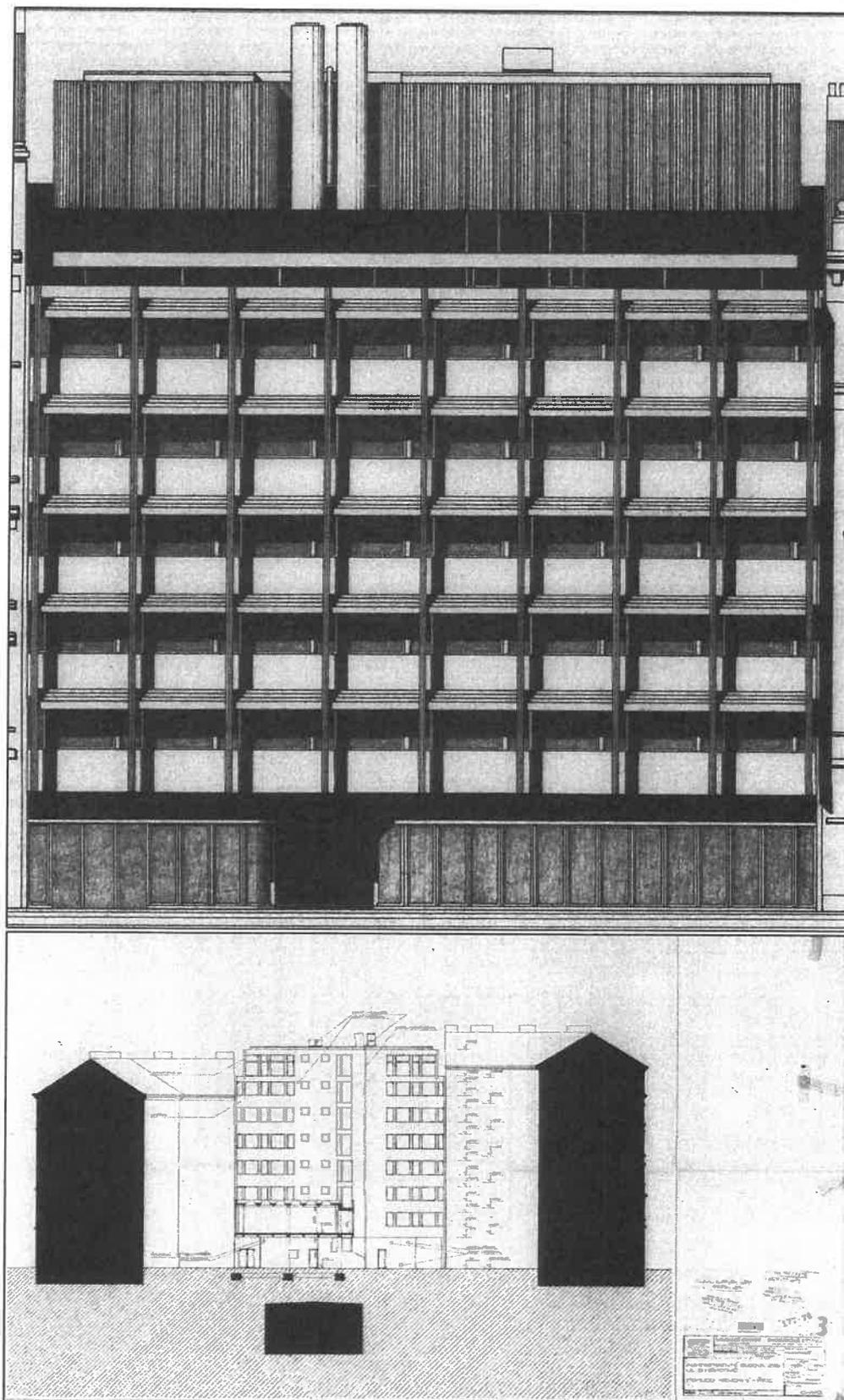
Projekt pro stavební povolení, 1975, pohledy na uliční průčelí

18
19

Osmipodlažní budova využívala dobových nižších konstrukčních výšek podlaží, takže se zapojila do výškové hladiny starších šesti a sedmipodlažních sousedních domů. Kompozice domu byla výrazně horizontální. Přízemí a 6. a 7. NP byly materiálem a členěním odlišeny od plochy fasády běžných podlaží a vytvářely jakousi trojpásmovou kompozici, které napomáhala optickému snížení budovy. Výkres byl vytvořen ve dvou variantách, jednou jako prostý čarový ortogonální náčrt samotného průčelí domu, podruhé jako stínovaný se zákresem fasád sousedních domů. Architektonický návrh průčelí byl však v obou výkresech proveden zcela shodně.

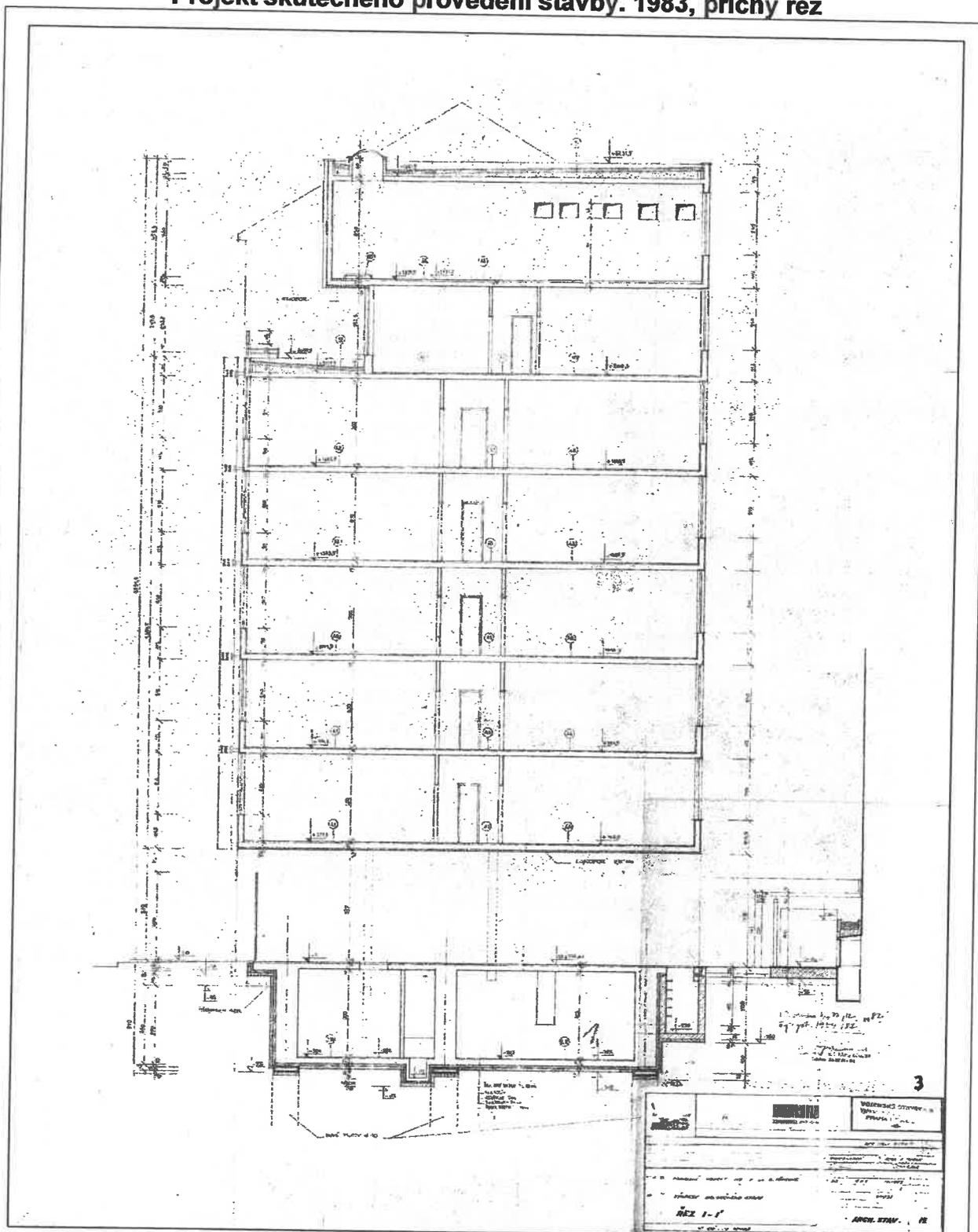
Projekt pro stavební povolení, 1975, detail realizované verze

20
21

Detail plánu v době typické reprografické vizuální a kresebné kultuře ukazuje zamýšlené řešení ve hře světle a stínu, které měly vytvářet na fasádě další strukturu. Svislé a vodorovné lišty tvořily jakýsi architektonizující ozvláštňující rošt před jinak racionální fasádu s pásovými okny. Dvorní průčelí bylo úměrně své pohledové neexponovanosti řešeno utilitárním způsobem. Ve výkrese je naznačeno situování poměrně mělce uloženého tubusu metra a speciální založení novostavby nad ním.

Projekt skutečného provedení stavby. 1983, příčný řez

24 Plán je zde publikován pro dokreslení skutečnosti, že budova byla v zásadě postavena dle původního projektového řešení včetně pilotů, osazených do únosného podloží pod úroveň tubusu metra.

Současný stav objektu, celkový pohled, okenní pás

25
26

Původní architektonické řešení průčelí přes reklamní plachtu téměř není vidět. Na střešní partii jsou osazena různá technologická zařízení a původní opláštění, které bylo součástí kompozice fasády zde zaniklo. Původní podoba architektonického řešení průčelí je patrná pouze v přízemí a v prvním patře. V běžných patrech, pohledově zakrytých reklamní plachtou, ovšem zůstalo původní řešení také zachováno. V celém rozsahu průčelí byla původní okna vyměněna za okna nová, tvarově téměř shodná s okny původními, avšak materiálově odlišná.

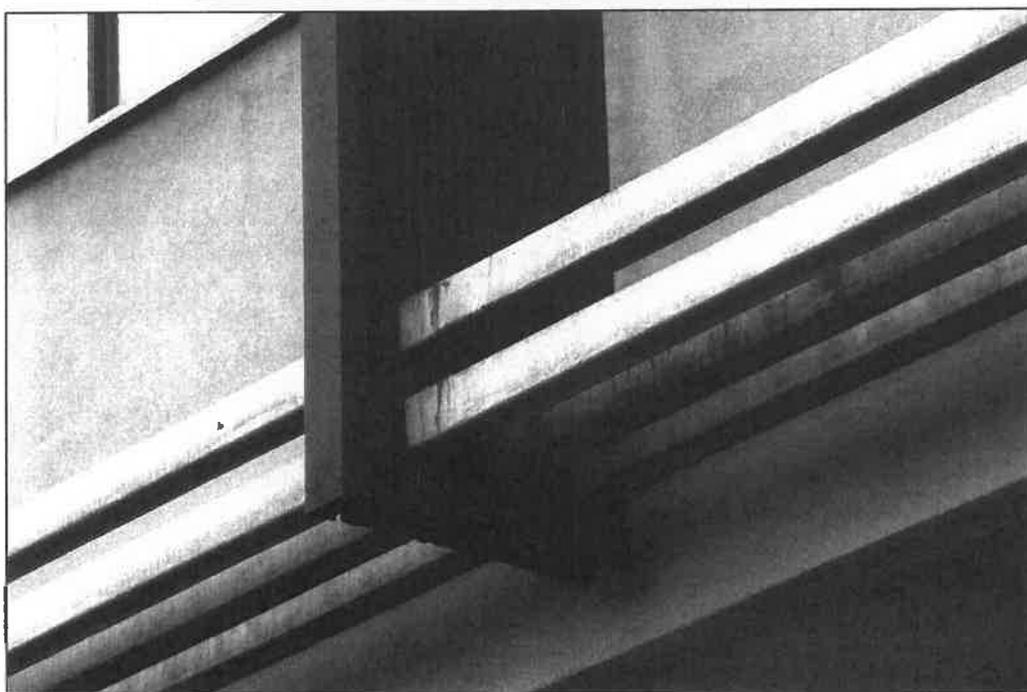
Současný stav objektu, styk se sousední starší stavbou

27

Oproti sousedním domům je novostavba domu mírně zapuštěna, aby na její fasádě mohly být osazeny předsazené architektonické prvky, jež v pravidelném ortogonálním rastru akcentují jinak racionální průčelí. Vodorovné rošty zřejmě měly funkci slunolamů, částečně stínících rozměrná pásová okna.

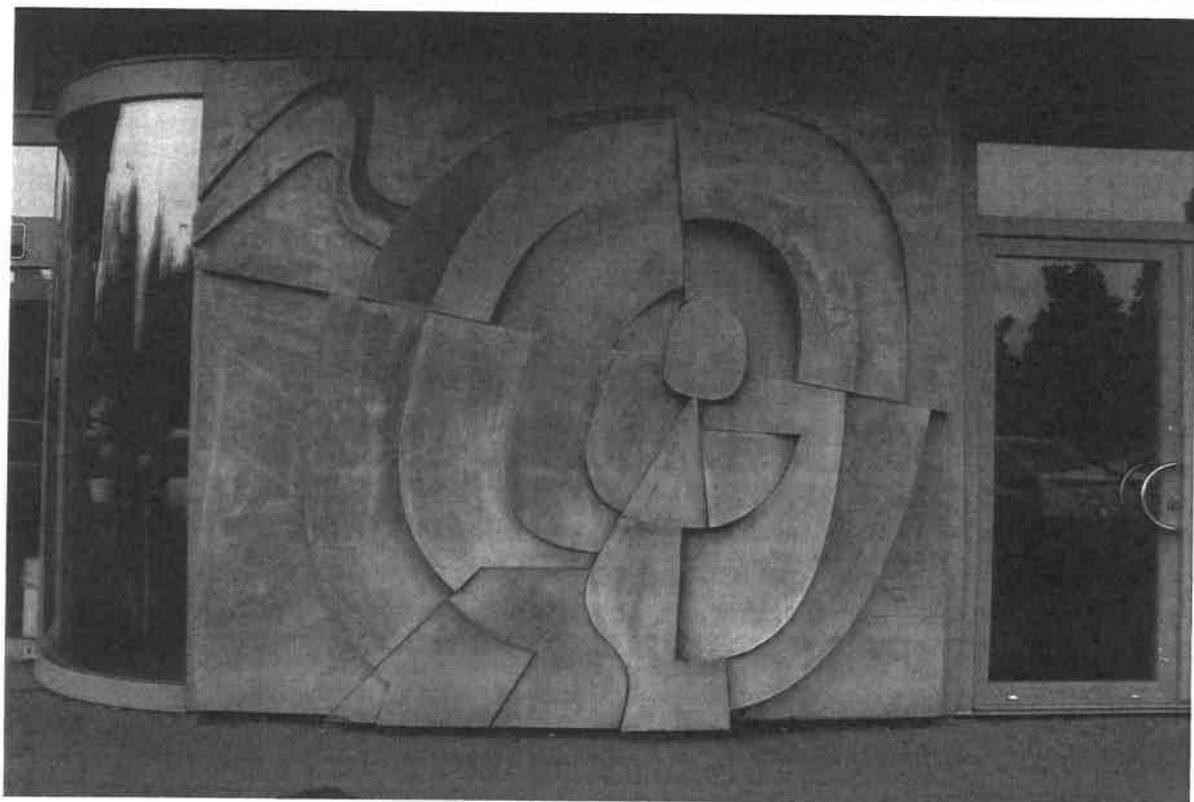
Současný stav objektu, tektonické řešení, svislé lišty

28
29

Vodorovné nerezové lišty a hluboké lišty svislé, opláštěné vlnitým plechem, představovaly ve své podstatě formální a netektonickou kompoziční strukturu, která byla předsazena před jinak racionálně řešené a architektonicky jednoduché průčelí s pásovými okny. Technický stav předsazené kovové konstrukce, tvořící podstatu původního architektonického výrazu průčelí, je zjevně nevyhovující zejména v důsledku narušení korozií.

Současný stav objektu, reliéf v přízemí, novodobé vstupy

30
31

Průčelí přízemí je akcentované dodnes dochovaným abstraktně komponovaným keramickým reliéfem se stylizovanou lidskou figurou, odpovídajícím dobové tvorbě osazované do architektury. Dveře a ohýbaná skla v nárožích vstupního portálu sem byly vneseny až v období po roce 1989. Nové prvky byly osazeny jistě proto, že prvky starší původní technicky dožily a nesplňovaly ani pokročilejší provozní a technické nároky. Nicméně svým kvazifunkcionalistickým tvaroslovím nové prvky neodpovídají původnímu slohovému výrazu budovy, ovlivněnému dobovou brutalistní architekturou.

ZÁVĚREČNÉ SHRNUÍ

Budova od architekta Jana Hančla v ulici Boženy Němcové prošla od svého postavení četnými interiérovými úpravami a byla upravena i ve svém uličním plášti osazením nových oken v patrech a výplní otvorů v přízemí. Její základní architektonický výraz, po léta zastřený velkoformátovou reklamní plachtou, však zůstal zachován. Pokud tuto stavbu s odstupem času střízlivě posuzujeme, je zřejmé, že svou kvalitou předčila průměrnou úroveň stavebních realizací z doby normalizace, nicméně v centru Prahy to platí v podstatě o všech budovách z tohoto období. Mezi skupinu pro tehdejší režim důležitých staveb budovy poblíž Severojižní magistrály jistě patřily. Na rozdíl od výrazně tvarovaných budov podniku Transgas nebo Centrálního dispečinku DP v ulici Na Bojišti, byla budova u Nuselského mostu podstatně materiálově i tvarově úspornější, ne-li přímo chudší. Ozvuky dobového brutalismu v ní sice také najdeme, například v původním tvarování střešních pater anebo ve svislých lištách zavěšených mezi okenními osami, jde však spíše jen o odkazy k dobovému módnímu slovníku nežli o originální a skutečně promyšlené architektonické tvarové řešení. Z urbanistického hlediska se novostavba přizpůsobila výškovým poměrům v lokalitě a nepokoušela se vytvořit si zvláštní urbánní mikroprostor, na to byl ostatně stavební pozemek příliš malý.

Budova si svými architektonickými kvalitami nezískala žádnou zvláštní pozornost. Není dokonce publikována ani jako krátké encyklopedické heslo v akademických uměleckých památkách Prahy. (BAŤKOVÁ, Růžena, ed. a kol. *Umělecké památky Prahy. Nové Město. Vyšehrad*. Praha: Academia, 1998). Nepříliš výrazná budova je jistě dokladem dobové stavební produkce, ovšem tím je, samozřejmě, jakákoliv stavba z daného období. Budova navzdory své pohledově exponované poloze není architektonicky nijak zvláštní a není ji možno považovat ani za zvláště reprezentativní příklad dobové stavební produkce. Navíc většina prvků, které ozvláštňovaly exteriér stavby, se již v původním materiálu nedochovala, což dnes snižuje hodnotu její autenticity. Budova nemá tedy ani žádnou zvláštní hodnotu, která by vyžadovala její fixaci. Je výplní blokového průčelí na frekventovaném místě, jež má dnes při příjezdu po severojižní magistrále úlohu vstupní brány do městského centra. Z koncové okrajové části Nového Města se toto místo při ulici Boženy Němcové v důsledku výstavby Nuselského mostu stalo lokalitou doslova průčelní, pohledově výrazně exponovanou, již by jistě prospělo kvalitnější architektonické řešení, než je to současné.

Z tohoto důvodu se domnívám, že případné odstranění posuzované budovy by nebylo na škodu urbanistickým ani památkovým hodnotám v území, a mohlo by naopak vytvořit předpoklad pro vznik nové kvalitní architektury adekvátní pohledové exponovanosti lokality. Pro novou výstavbu se v Památkové rezervaci v hlavním městě Praze a nejbližším přilehlém okolí jinak mnoho místa nedostává, neboť toto území je zastavěno téměř úplně stavbami převážně významnými a kvalitními. V daném případě tomu tak není. Omezení nové výstavby na rozlehlém chráněném území městského centra vyplývá z logiky péče o zachování jeho památkové a urbanistické hodnoty, pro rozvoj současné architektury je však omezení pro vkládání nové vrstvy limitujícím faktorem. Proto je třeba vítat ty vzácné příležitosti, kdy je potenciální vstup současné architektury umožněn existencí nepříliš šťastných stavebních počinů nedávné minulosti.

V Praze, dne 22.6. 2020